

"Eski Said, bazı siyasî insanlar ve harika ediplerin hissettikleri gibi, çok dehşetli bir istibdadı hissedip ona (istibdada) karşı cephe almışlardı." cümlesini, devamıyla açıklar mısınız?

"İkinci esas: Eski Said, bazı dâhi siyasî insanlar ve harika ediplerin hissettikleri gibi, çok dehşetli bir istibdadı hissedip ona karşı cephe almışlardı. O hiss-i kablelvuku tâbir ve teville muhtaç iken, bilmeyerek resmî, zayıf ve ismî bir istibdat görüp ona karşı hücum gösteriyorlardı. Halbuki onlara dehşet veren, bir zaman sonra gelecek olan istibdatların zayıf bir gölgesini asıl zannederek öyle davranmışlar, öyle beyan etmişler. Maksat doğru, fakat hedef hatâ..."(1)

Zayıf istibdat dönemi Sultan Abdülhamid'in dönemidir.

"Zannederim, asr-ı âhirde İslâm ve Türk hürriyetperverleri bir hiss-i kablelvuku ile bu dehşetli istibdadı hissederek oklar atıp hücum etmişler."(2)

dediği şey ise, Osmanlı aydınlarının Sultan Abdülhamid'in zayıf ve suri baskısına olan şiddetli itiraz ve tenkitleri yanlıştır.

Asıl hedef Osmanlının yıkılmasından sonra kurulacak yeni rejim dönemindeki hakiki istibdat ve baskıdır. Zira yeni rejimin ilk dönemlerinde gösterilen baskı ve zulüm, eşi görülmemiş bir baskı ve zulümdür. Üstad'ın

"Evet, öyle acip bir istibdat ki, kanunlar perdesinde herkesin vicdanına ve mukaddesatına, hattâ elbisesine müdahale ederler."(3)

ifadesi, baskının şiddet ve boyutuna işaret ediyor. Osmanlı aydınları kalben bu baskıyı hissedip aklen göremedikleri için hedefi şaşırılmışlar.

Dipnotlar:

- (1) bk. [Kastamoniu Lâhikası, \(49. Mektup\).](#)
- (2) bk. [Şualar, Beşinci Şua, İkinci Makam.](#)
- (3) bk. [a.g.e.](#)